

Polder/Dijkvak
Anna Jacobapolder inclusief veerhaven
dp 0590 – dp 0629

Yvo Provoost
Simon Vereeke
Ad Beaufort
Leden Pb

Toetsing uitgevoerd door
Roy van de Voort
Doorkiesnummer
(0118) 62 13 69
(06) 218 41 099

Datum
13 juli 2006
bijlage(n)
-

DEFINITIEF

Kenmerk
PZDT-M-06269

Erratum PZDT-M-06259 (controle/vrijgave toetsing Anna Jacobapolder)

Basisdocument

Dit erratum is een aanvulling en wijziging op de controle/vrijgave toetsing van de Anna Jacobapolder tussen dp 0590 en dp 0629 met kenmerk PZDT-M-06259 d.d. 07 juni 2006. Het traject is weergegeven in onderstaande figuur 1.

In dit erratum staan enkele tekstuele wijzigingen. Daarnaast komen de kopjes "Vrijgave" en "Opmerkingen" in het basisdocument te vervallen en worden zij vervangen door de tekst uit dit erratum.

Figuur 1: Kaart Anna Jacobapolder dp 0590 – dp 0629

010789 2006 PZDT-M-06269

Erratum controle vrijgave toetsing Anna Jacobapok

Tekstuele wijzigingen basisdocument

In het basisdocument is sprake van de voormalige Veerhaven Sluis bij dp 0629. Dit dient te worden gewijzigd in de voormalige Veerhaven Anna Jacobapolder waar de veerdienst Anna Jacobapolder/Zijpe werd onderhouden tot 06 juli 1988. Met de aanleg van de Philipsdam werd het veer overbodig. In 1900 ontstond de veerdienst als onderdeel van de tramlijn tussen Steenberg en Brouwershaven (welke in 1915 werd doorgetrokken naar Burgh). De veerdienst werd onderhouden door de Rotterdamse Tramweg Maatschappij (R.T.M.) tot de watersnoodramp in 1953 waarna de tramlijn werd opgeheven. Het wegverkeer werd in de jaren 30 van de vorige eeuw dusdanig belangrijk dat er in de periode 1938 – 1940 een Rijksweg naar het veer is aangelegd.

Bij dp 0624 ligt niet de veersteiger van vóór de huidige voormalige veerhaven, dit is een loswal in de voormalige getijdenhaven uit 1847 waar ook de veerboot afmeerde. Dit tot 1900, daarna is de huidige voormalige veerhaven aangelegd.

Vrijgave

Op basis van de Archeologische Monumentenkaart Zeeland en Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden zijn er langs het gehele dijktraject een tweetal archeologische bijzonderheden te verwachten.

Nabij dp 0608 ligt een zogenaamde holle stelle, zie figuur 2. Een holle stelle is van oorsprong een drinkput voor schapen, welke werden aangelegd op schorren. Deze holle stellen deden dienst als vluchtplaats voor herder en schapen bij extreem hoog water.

Toen de bevolking in de Zeeuwse delta vanaf het jaar 1000 begon toe te nemen, concentreerden de bewoners zich vooral om de holle stellen. Een en ander is door archeologisch onderzoek in oude dorpskernen aangetoond.

Figuur 2: Holle stelle (Bruinisser stelberg) bij dp 0608

Er zijn in de Zeeuwse Delta vele stellen geweest, de oudste vermelding op een landkaart dateert van 1356. Op oude landkaarten is het mogelijk deze stellen op voormalige schorren terug te vinden.

Momenteel zijn er in Zeeland nog vier historische holle stellen over gebleven. Eén tussen Wemeldinge en Kattendijke (Zoute Weegje), deze ligt binnendijs als gevolg van inpolderingen. Door rigoureuze ruilverkavelingen is deze stelle geïsoleerd komen te liggen en deze ziet er nu verwaarloosd uit, de drinkput groeit langzaam dicht.

Er ligt nog een stelle door inpolderingen binnendijs in de Yerseke Moer (Akkerseweg), deze wordt goed onderhouden en dateert uit de elfde eeuw.

Verder ligt er nog een stelle bij Rilland (Hoeve Veldzicht), deze is waarschijnlijk kort na het verloren gaan van de Oostwatering (met onder meer de stad Reimerswaal) in 1532 aangelegd. Bij de inpoldering kwam deze stelle in 1773 binnendijs in de nieuwe Reigersbergschepolder te liggen.

De laatste stelle is de enige in heel Zeeland die nog origineel buitendijks ligt, deze ligt op de Rumoirtschorren in het traject van de Anna Jacobapolder bij dp 0608, zie figuur 2. Deze holle stelle heet de Bruinisser stelberg en ligt pal tegen de dijk. Deze drink- en vluchtplaats wordt al in 1645 op landkaarten aangegeven, waarschijnlijk dateert ze echter uit de zestiende eeuw. De schorren van Rumoirt vormen een laatste deel van een groot schorregebied dat nog net niet is ingepolderd. Vroeger vormden de schorren van Rumoirt een groot onbedijkt eiland tussen het Zijpe en de Bruintjeskreek, waar meerdere stelbergen (holle stellen) voorkwamen. In 1842 zijn deze schorren grotendeels bedijkt, alleen aan de noordzijde tegen het Slaak bleef een stukje vrij van bedijking waardoor één van de stelbergen buitendijks behouden is gebleven, de rest van de stelbergen in deze omgeving is verloren gegaan. Thans is het gebied in beheer van de Stichting Het Zeeuwse Landschap dat het in 1977 over heeft genomen van het toenmalige Waterschap Tholen. Het gebied is een rust-, broed- en voedselterrein voor vogels.

Enkel in Noord-Friesland zijn ook nog enkele buitendijkse drinkputten aanwezig, hier worden ze dobben genoemd.

Nabij dp 0624 ligt de loswal van Sluis van vóór de huidige voormalige veerhaven. Dit is een cultuurhistorisch object, zie figuur 3. Hier meerde van 1847 tot 1900 de veerboot Anna Jacobapolder/Zijpe af.

Naar aanleiding van de aanwezigheid van de steiger is via M. Bakker van de afdeling WWV informatie opgevraagd bij de heer D.H.P. Koren van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ), hieronder zijn reactie.

Figuur 3: Oude loswal nabij dp 0624

"Helaas lijkt de toestand van de steiger slecht te zijn. Dit is ook de reden geweest dat het object niet is opgenomen in de cultuurhistorische hoofdstructuur van de Provincie Zeeland. Maar dit betekent niet automatisch dat de steiger geen cultuurhistorische waarde heeft! De veerhaven met steiger maakt ten eerste deel uit van een grotere context, te weten het gehuchtje Sluis dat is genoemd naar de daar aanwezige uitwateringssluits uit 1847 en na 1900 is ontstaan voor de huisvesting van het personeel van de Rotterdamsche Trammmatschappij. De voormalige veerhaven was oorspronkelijk een getijdenhaven van waaruit na de aanleg van de Anna Jacobapolder in 1847 de veerverbinding met Zijpe werd onderhouden. De huidige haven legde men in 1900 aan voor het veer in de tramverbinding naar Brouwershaven. Dit betekent dat de steiger dus dateert van ergens tussen 1847 en 1900, de tweede helft van de 19e eeuw. De steiger heeft dus niet alleen cultuurhistorische waarde, maar scoort bovendien ook nog eens op de criteria "ouderdom" en "zeldzaamheid".

Daarnaast valt nog te zeggen dat Zeeland nog altijd wanhopig op zoek is naar zijn identiteit. In cultuurhistorisch opzicht zou het zich moeten toespitsen op: een land van overkanten. Tegen die achtergrond vind ik dat zoveel mogelijk van wat daar nog aan herinnert (en door dijkverzwaring e.d. is daarvan al heel veel verdwenen), behouden moet worden. Steiger en havengeul zijn oneindig veel informatiever en dus belangrijker dan een plaatje, tekening of bordje in de trant van 'zo was het'. Ik zou dus ook eventuele pogingen tot herstel en conservering van harte willen toejuichen.

Voor specifieke gegevens zou je te rade kunnen gaan bij en Toon Franken (Zeeuws Archief) en bij de heer Jan Kempeneers van de heemkundekring Philippuslandt (jkempeneers@hetnet.nl)."

Op 01 juni 2006 hebben M. Bakker en R. van de Voort gesproken over de steiger, M. Bakker heeft aangegeven momenteel bezig te zijn met een inventarisatie van alle waardevolle plekken rondom het Project Zeeweringen. Hierin zullen daarna prioriteiten worden gesteld en keuzes dienen te worden gemaakt. De steiger is één van deze plekken.

Langs het traject zijn geen eigendommen van particulieren aanwezig.

Opmerkingen

De glooiing kent wellicht een kruinprobleem bij de voormalige veerhaven van Sluis, weergegeven als "K" in figuur 2 van het basisdocument en te zien in figuur 4. Dit probleem

ligt niet binnen de scope van het Project Zeeweringen, wel kan het richting het waterschap worden meegegeven.

Er dient in overleg tussen het Projectbureau Zeeweringen en het Waterschap Zeeuwse Eilanden een deugdelijke oplossing te worden gezocht voor de Bruinisser stelberg bij dp 0608. Deze stelberg dient uiteraard behouden te blijven.

Figuur 4: Kruinprobleem door weg

In overleg tussen de beheerder Waterschap Zeeuwse Eilanden, het Projectbureau Zeeweringen, de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) en het Nationaal Park Oosterschelde dient te worden bepaald of men de oude veersteiger bij dp 0624 wilt opknappen.

Technisch gezien is het mogelijk de glooiing achterlangs te leggen.

Met in het achterhoofd de studie "Alternatieve oeververdedigingen" (K. Kaslander en I.M. van der Werf, juni 2005) lijkt dit dijkvak geschikt om te rekenen met gereduceerde aanval. Voordeel is dat het karakteristieke voorland dan wellicht minder ingrijpend op de schop moet.

In bijlage 8 van het basisdocument is te zien dat de gemiddelde kleilaag aanwezig marginaal is (20 à 40 cm).